

246798

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

246798

รายงานการวิจัย

เครื่องอบแห้งชนิดควบคุมคุณภาพอาหารด้วยเทคนิคการวัดการแผ่รังสีอินฟราเรด

DRYER FOR FOOD QUALITY CONTROL BY
MEASURING OF IR RADIATION

ผศ.ดร.นวกัฏรา หนูนา

รศ.ดร.ทวีพล ชื้อสัตย์

สาขาวิชาวิศวกรรมอาหาร และ สาขาวิชาวิศวกรรมการวัดและควบคุม

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินรายได้ประจำปีงบประมาณ 2554

คณะวิศวกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

600251915

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

246798

รายงานการวิจัย

เครื่องอบแห้งชนิดควบคุมคุณภาพอาหารด้วยเทคนิคการวัดการแผ่รังสีอินฟราเรด

DRYER FOR FOOD QUALITY CONTROL BY
MEASURING OF IR RADIATION

ผศ.ดร.นวกัทร หนูนา

รศ.ดร.ทวีพล ชื้อสัตย์

สาขาวิชาวิศวกรรมอาหาร และ สาขาวิชาวิศวกรรมการวัดและควบคุม

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินรายได้ประจำปีงบประมาณ 2554

คณะวิศวกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก เงินรายได้คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประจำปี 2554

- ขอขอบคุณ - คณะวิศวกรรมศาสตร์ สจล.
- บุคลากรประจำสาขาวิชาวิศวกรรมอาหาร คณะวิศวกรรมศาสตร์ สจล.
  - นางสาวดาวสวัสดิ์ เคลือวัลย์ และ นางสาวหทัยภัทร วงษ์ไทยวรรณ
นักศึกษาประจำสาขาวิชาวิศวกรรมอาหาร คณะวิศวกรรมศาสตร์ สจล.
  - นายภูวนาท พรนิภาอำไพ นายรุ่งโรจน์ จันทรผล และนายอิสรา อาดำ
นักศึกษาประจำสาขาวิชาวิศวกรรมการวัดและควบคุม คณะวิศวกรรมศาสตร์ สจล.

นวกัฑรา หนูนาค

โครงการวิจัย เครื่องอบแห้งชนิดควบคุมคุณภาพอาหารด้วยเทคนิคการวัดการแผ่รังสีอินฟราเรด
DRYER FOR FOOD QUALITY CONTROL BY MEASURING OF IR RADIATION

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ-
ทหารลาดกระบัง

ประจำปีงบประมาณ 2554

จำนวนเงินที่ได้รับการสนับสนุน 64,900 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี

ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2553 ถึง 30 กันยายน 2554

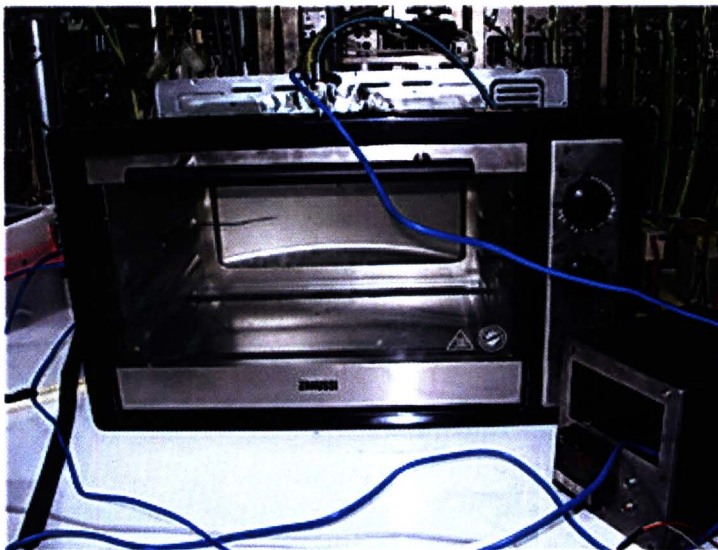
รายนามคณะผู้วิจัย

- 1) ชื่อ-นามสกุล ผศ.ดร.นวกัฑรา หนูนาค
หน่วยงาน สาขาวิศวกรรมอาหาร คณะวิศวกรรมศาสตร์
โทรศัพท์ 02-329-8356-7 ต่อ 17 โทรสาร 02-329-8358 ต่อ 13
Email kbnavaph@kmitl.ac.th
- 2) ชื่อ-นามสกุล รศ.ดร.ทวีพล ชื้อสัตย์
หน่วยงาน สาขาวิศวกรรมการวัดคุม คณะวิศวกรรมศาสตร์
โทรศัพท์ 02-739-2407 ต่อ 109 โทรสาร 02-739-2406
Email kstaweep@kmitl.ac.th

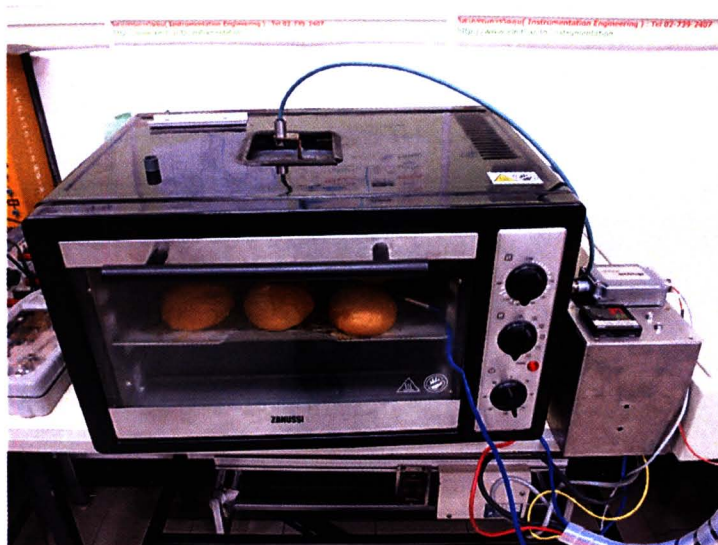
คำสำคัญ การแผ่รังสีอินฟราเรด กล้องถ่ายภาพความร้อน กระบวนการอบขนมปัง

Keywords: Infrared Emission, Thermal Imager, Bread Baking Process

รูปภาพผลงานวิจัย

รูปที่ 1 ตู้อบที่ติดตั้งเซนเซอร์ชนิดอินฟราเรด (IR sensor) ไว้ที่บริเวณด้านบน เพื่อตรวจวัดอุณหภูมิที่ผิวของวัตถุ

รูปที่ 2 การอบขนมปังด้วยตู้อบควบคุมอุณหภูมิที่ผิวอาศัยหลักการการแผ่รังสีอินฟราเรดของวัตถุ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้สมบัติการแผ่รังสีอินฟราเรดของวัตถุ (Emissivity, ϵ) ในกระบวนการแปรรูปอาหาร วิธีการวัดค่า ϵ ของวัตถุทำได้โดยวัดค่าอุณหภูมิของวัตถุด้วยกล้องถ่ายภาพความร้อน (Thermal Imager, TI) หรือด้วย IR sensor (ความยาวคลื่น 8-14 μm) โดยควบคุมอุณหภูมิที่ผิวของวัตถุให้คงที่ด้วยตู้ควบคุมอุณหภูมิ ปรับอุณหภูมิที่วัดได้จากกล้อง TI หรือ IR sensor ให้เท่ากับอุณหภูมิที่วัดได้จากเทอร์โมคัปเปิล ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่แท้จริงของวัตถุ จะได้ค่า ϵ ที่แท้จริงของวัตถุ ผลการทดลองวัดค่า ϵ ของวัสดุทางอาหารในกระบวนการอบขนมปัง เริ่มจากโดจนกลายเป็นขนมปัง โดยแบ่งช่วงการศึกษาค่า ϵ ออกเป็น 3 ช่วงตามอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง ดังนี้ ช่วงที่ 1 อุณหภูมิที่กึ่งกลางและที่ผิวเท่ากับ 25°C – 40°C และ 40°C – 90°C ตามลำดับค่า ϵ เท่ากับ 0.950 ช่วงที่ 2 อุณหภูมิที่กึ่งกลางและที่ผิวเท่ากับ 40°C – 60°C และ 90°C – 100°C ตามลำดับค่า ϵ ประมาณ 0.950 (เท่ากับช่วงที่ 1) และช่วงที่ 3 อุณหภูมิที่กึ่งกลางและที่ผิวเท่ากับ 60°C – 98°C และ 100°C – 120°C ได้ค่า ϵ อยู่ในช่วง 0.81-0.95 โดยในระหว่างกระบวนการอบขนมปังด้วยอุณหภูมิเตาอบคงที่และไม่คงที่ ค่า ϵ ของขนมปังมีค่าใกล้เคียงกัน เนื่องจากค่า ϵ ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิที่ผิวเป็นหลัก

Abstract

246798

The objective of this research is to propose the application of infrared radiation properties (Emissivity, ϵ) of object in the food industry. Emissivity value was obtained by measuring a surface temperature of the target object using Thermal Image Camera (TI) or IR Sensor (wavelength between 8-14 μm) and a thermocouple. Bread baking process was selected to be the case study. The baking process was divided into the following 3 stages: stage 1: the center temperature of bread was 25°C – 40°C which caused to the surface temperature was 40°C – 90°C and ϵ value was 0.95, stage 2: the center temperature was 40°C – 60°C which caused to the surface temperature was 90°C – 100°C and ϵ value was 0.95, and stage 3: the center temperature was 60°C – 98°C which caused to the surface temperature was 100°C – 120°C and ϵ value was in the range of 0.81-0.95. Both baking conditions with constant and non-constant oven temperature were not effect to the ϵ values because they mainly depended on the surface temperature.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	II
บทคัดย่อภาษาไทย	III
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	IV
รูปภาพผลงานวิจัย	V
สารบัญเรื่อง	VI
สารบัญตาราง	VIII
สารบัญภาพ	IX
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 ตรวจสอบเอกสาร	3
2.1 การแผ่รังสีอินฟราเรด	3
2.2 รังสีที่แผ่ออกจากพื้นผิววัตถุ	5
2.3 การแลกเปลี่ยนความร้อนระหว่างพื้นผิว	7
2.4 เปรียบเทียบการแผ่รังสีจากวัตถุจริงและวัตถุดำ	8
2.5 กระบวนการเกิดขนมปัง	9
2.5.1 ส่วนประกอบพื้นฐานของขนมปัง	9
2.5.2 ปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงในระหว่างกระบวนการอบ	9
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบขนมปัง	11
2.6.2 การแผ่รังสีและการตรวจสอบอุณหภูมิของอาหาร	14
บทที่ 3 วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการทดลอง	15
3.1 วัสดุทดลองและอุปกรณ์วัดอุณหภูมิ	15
3.2 การทดสอบการอบขนมปัง	16
3.2.1 การเตรียมโด	16
3.2.2 การเตรียมเตาอบ	16
3.2.3 การวัดค่าต่างๆ	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การทดสอบการอบขนมปังด้วยการควบคุมอุณหภูมิที่ผิว	20
3.3.1 การวัด Emissivity ของขนมปังโดยใช้ IR sensor	20
3.3.2 การทดสอบกระบวนการอบขนมปังโดยใช้ IR sensor	
ควบคุมอุณหภูมิที่ผิว	21
บทที่ 4 ผลการทดลองและวิจารณ์ผลการทดลอง	23
4.1 ค่า Emissivity ของขนมปังในระหว่างการอบ	23
4.2 การทดสอบการอบขนมปัง	24
4.2.1 คุณลักษณะของเตาอบ: ฮีตเตอร์วิธีสัมผัสการตัดต่ออุณหภูมิภายในเตาอบ	24
4.2.2 คุณลักษณะของเตาอบ: ความเร็วลมภายในเตาอบ	25
4.2.3 คุณลักษณะของเตาอบ: การกระจายอุณหภูมิภายในเตาอบ	27
4.2.4 การปรับอุณหภูมิอากาศภายในเตาอบในระหว่างการอบขนมปัง	28
4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิที่ผิวกับอุณหภูมิใจกลางขนมปัง	
ในระหว่างการอบ	34
4.4 การทดสอบการอบขนมปังด้วยการควบคุมอุณหภูมิที่ผิวโดยใช้ IR Sensor	36
บทที่ 5 สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ	38
5.1 สรุปผลการทดลอง	38
5.2 ข้อเสนอแนะ	38
บรรณานุกรม	40
ภาคผนวก คุณลักษณะของ IR Sensor	42

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ค่า Emissivity ของพื้นผิววัสดุบางชนิด	5
4.1 ค่า Emissivity ของขนมปังเมื่อใช้ IR Sensor ในการวัดค่า	24
4.2 ความเร็วเฉลี่ย (m/s) ของลมภายในเตาอบที่แถวและตำแหน่งต่างๆ	26
4.3 ค่าการสูญเสียน้ำหนักของขนมปังหลังการอบ เมื่ออุณหภูมิในช่วงที่ 2 มีค่าแตกต่างกัน	30
4.4 ค่าการสูญเสียน้ำหนักของขนมปังหลังการอบ เมื่ออุณหภูมิในช่วงที่ 3 มีค่าแตกต่างกัน	32
4.5 สมการความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิที่ผิวและที่กึ่งกลางขนมปัง และค่าร้อยละความชื้น (R ²) ของสมการในช่วงอุณหภูมิต่างๆ	34

สารบัญรูปภาพ

รูปที่	หน้า
2.1 การถ่ายเทพลังงานคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าของวัตถุ	6
2.2 รังสีอินฟราเรดทั้งหมดที่แผ่ออกจากพื้นผิววัตถุจริง	7
2.3 การแลกเปลี่ยนรังสีระหว่างวัตถุ 2 วัตถุ	8
2.4 การถ่ายเทความร้อนสู่ขนมปังในระหว่างการอบ	11
2.5 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิที่ผิวขนมปังเปรียบเทียบกับ อุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปังใน zone ที่ 1 2 3 และ 4	13
2.6 กราฟแสดงการเกิด gelatinization ของขนมปังเปรียบเทียบระหว่างการอบ ภายใต้เงื่อนไขเดิมและเงื่อนไขที่มีการปรับลดอุณหภูมิในบางช่วงของการอบ	13
3.1 ขนมปังในระหว่างการอบ	15
3.2 กล้องถ่ายภาพความร้อน รุ่น TI 32	15
3.3 เทอร์โมคัปเปิลแบบสัมผัส Type K และเทอร์โมมิเตอร์ Fluke รุ่น 52 II 2 Channel	16
3.4 เตาอบไฟฟ้าที่ใช้ในการทดลองอบขนมปัง	17
3.5 ตำแหน่งการเสียบสายเทอร์โมคัปเปิลเพื่อวัดการเปลี่ยนแปลง ของอุณหภูมิอากาศในเตาอบ	17
3.6 ตำแหน่งการวัดความเร็วลมร้อนภายในเตาอบบริเวณเหนือถาดวาง	18
3.7 ตำแหน่งการวางถ้วยสแตนเลสบรรจุน้ำเปล่า เพื่อหาการกระจายอุณหภูมิภายในเตาอบ	18
3.8 IR Sensor ที่ใช้ในการทดลอง และการติดตั้ง IR Sensor ไว้ที่ด้านบนเตาอบขนาดเล็ก	20
3.9 ระบบการทดสอบการอบขนมปังด้วยการควบคุมอุณหภูมิที่ผิวโดยใช้ IR Sensor	21
3.10 แผนผังแสดงการทดสอบการอบขนมปังโดยการควบคุมอุณหภูมิที่ผิวด้วย IR Sensor	22
4.1 ลักษณะขนมปังระหว่างการอบเมื่ออุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปังมีค่าตั้งแต่ เริ่มต้น 40°C 60°C 98°C และภายหลังการคงอุณหภูมิภายในเตาอบ ไว้ 10 นาที (สิ้นสุดกระบวนการอบ)	23
4.2 ตัวอย่างภาพถ่ายทางความร้อนของขนมปังในระหว่างการอบ	24
4.3 การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอากาศภายในเตาอบเมื่อตั้งค่าอุณหภูมิเตาอบไว้ที่ 210°C	25
4.4 กราฟแสดงค่าความเร็วลมในแต่ละตำแหน่งของแถวบน แถวกลาง และแถวล่าง	26
4.5 ตำแหน่งการวัดความเร็วลมร้อนภายในเตาอบบริเวณเหนือถาดวาง และค่าความเร็วลมที่ตำแหน่งต่างๆ เหนือถาดวาง	27

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.6 กราฟแสดงการกระจายอุณหภูมิภายในเตาอบ	27
4.7 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิอากาศในเตาอบ (Tair) อุณหภูมิที่ผิวขนมปัง (Tsurface) และอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง (Tcenter) ที่อุณหภูมิอากาศในช่วงที่ 1 เป็น 180 °C และ 210°C	29
4.8 ผิวภายในของขนมปัง เมื่อให้อุณหภูมิอากาศในช่วงที่ 2 เป็น 90°C 100°C 110°C โดยอุณหภูมิในช่วงที่ 1 และ 2 เป็น 180°C และ 170°C	30
4.9 ผิวค่านอกของขนมปัง เมื่อให้อุณหภูมิอากาศในช่วงที่ 3 เป็น 170°C 180°C 190°C โดยอุณหภูมิในช่วงที่ 1 และ 2 เป็น 180°C และ 120°C	31
4.10 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิอากาศในเตาอบ (Tair) อุณหภูมิที่ผิวขนมปัง (Tsurface) และอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง (Tcenter) เมื่อให้อุณหภูมิของอากาศภายในเตาอบที่ 180°C	32
4.11 การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของอากาศภายในเตาอบ (Tair) อุณหภูมิที่ผิว (Tsurface) และอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง (Tcenter) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ของอุณหภูมิอากาศในช่วงที่ 2 และ 3 จาก 180°C เป็น 120°C และ 170°C ตามลำดับ	33
4.12 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของอากาศภายในเตาอบ (Tair) อุณหภูมิที่ผิว (Tsurface) และอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง (Tcenter) เมื่อให้อุณหภูมิ อากาศคงที่ที่ 170°Cและเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิอากาศในช่วงที่ 1 2 และ 3 เป็น 180°C 120°C และ 170°C	33
4.13 ความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิที่ผิวกับอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง ในช่วงที่ 1 เมื่ออุณหภูมิที่กึ่งกลางเริ่มต้นจนถึง 40 °C	34
4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิที่ผิวกับอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง ในช่วงที่ 2 เมื่ออุณหภูมิที่กึ่งกลางมีค่า 40–60°C	35
4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิที่ผิวกับอุณหภูมิที่กึ่งกลางขนมปัง ในช่วงที่ 3 เมื่ออุณหภูมิที่กึ่งกลางมีค่า 60–98°C	35